

VAS JÁNOS

Vendégeink a pénz tudósai

Emlékezés a Magyar Közgazdasági Társaság első vidéki gyűlésére – Nyíregyháza 1935

Negyvenévi fennállása óta első vidéki gyűlését az 1935. év november 10-én, Nyíregyházán tartotta a Magyar Közgazdasági Társaság. Vajon miért a szabolcsi megyeszékhelyen? Nem volt itt egyetem, komoly tudományos intézmény. A kérdés kulcsa dr. Éber Antal, a Társaság akkori elnöke. De ne vágjunk a dolgok elébe!

A Magyar Közgazdasági Társaság az 1894. év május 27-én alakult, Európában elsőként, mint közgazdászokat tömörítő szakmai, tudományos szervezet. Céljául tűzte ki a nemzetgazdaság felemelkedésének elősegítését, feltételeinek kutatását, a közgazdasági ismeretterjesztést. Ma független, közhasznú egyesület, megyei szervezetekkel. Legnagyobb figyelmet keltő szakmai rendezvényei az évenkénti vándorgyűlések, amelyek sorában az utóbbi két évtizedben háromnak Nyíregyháza adott otthont (az 1998., a 2006. és a 2014. évben). A szabolcsi szervezet a vidékiek között hosszú ideje, megszakítás nélkül áll fenn és aktív szereplője az egyesületi életnek. E kis tanulmány szerzője kitüntetésként élte meg, hogy az 1994. év május 27-én részt vehetett az Országházban tartott centenáriumi ünnepségen és a Göncz Árpád köztársasági elnök által adott fogadáson. Forgassuk vissza 87 évvel az idő kerekét! Az 1930. év május 20-án hatalmas társadalmi eseményként haragozta be a *Nyírvidék* a Bessenyei Kör rendezvényét. A vármegyeháza zsúfolásig megtelt dísztermében tartott előadást dr. Éber Antal *Széchenyi aktuális igazságairól*. Ki volt ő, akit ekkora érdeklődés övezett?

Dr. Éber Antal (1872–1950) budapesti ügyvéd, apja Éber Károly, anyja Murányi Ilona. Az 1906. évtől, majd az 1931–39. évek során országgyűlési képviselő, az 1920–32. években a Magyar–Olasz Bank vezérigazgatója, az 1926–48. évek között a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke, a *Magyar Közgazdaság* című lap főszerkesztője, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara elnöke. Az angol, francia, német és olasz nyelvben egyaránt járatos, gyakran publikáló gazdaságpolitikust a magyar pénzügyi élet vezető egyéniségeként tartották számon.

Nyíregyházi előadása még sem egy volt a sok közül, azt szorosabb kapcsolat követte. A sajtó nem publikálta, de az előadást követő banketten bizonyára szóba került az a rokoni szál, ami őt Szabolcshoz, közelebbről Kótajhoz kötötte. Felesége ugyanis Dobránszky Vilma volt, dr. Dobránszky Péter (1845–1918) kótaji születésű tudós, egyetemi tanár és tolcsvai Nagy Vilma leánya. Dr. Dobránszky Péter maga is jeles

nemzetgazdász, országgyűlési képviselő, közíró, a *Budapesti Hírlap* közgazdasági rovatának szerkesztője volt. Már németországi egyetemi éve alatt, az 1867. évtől számos írását közölte a *Nyír*, amelyekben Szabolcs haladása, a „közfelvilágosodás” érdekében hallatta hangját. Dobránszky Vilma testvére, Béla (1885–1934) ügyvéd, magyar királyi kormányfőtanácsos, a magyar haltenyésztés egyik vezető egyénisége, az Országos Halászati Egyesület alelnöke, kiváló gazdasági szakember volt. Közgazdasági írásait közölte a *Pesti Tőzsde* és a *Halászat*. A Magyar–Olasz Bankban Éber Antal mellett ügyvezető igazgatói posztot töltött be, de azt megelőzően – pályakezdőként – dolgozott a bank nyíregyházi fiókjában is (a *Groák-bank*nek nevezett pénzügyintézet székházában, az Országzászló téren ma a Szabolcs Takarékszövetkezet központja működik).

Nos, talán ez a családi kapcsolat sem volt teljesen mellékes, döntően persze Éber Antal tekintélye és befolyása indította arra nyíregyháza vezető polgárait, hogy az 1931. év júniusának elején 40 tagú küldöttséget indítsanak Budapestre; felajánlani számára városuk országgyűlési képviselői mandátumát, amelyet – megválasztását követően – június 28-án fényes ünnepség keretében vehetett át Nyíregyházán. Ettől kezdve Éber Antal nyíregyházi szerepléseit több alkalommal felhasználta előadások tartására. Az 1934. év április 28-án például dr. Heller Farkas tudós közgazdásszal, az MKT társelnökével együtt szerepelt a Bessenyei Körben, ahol *Utópiák és realitások a gazdasági életben* címet viselő témáról értekeztek.

1935. év november 3-án adta hírül a *Nyírvidék*, hogy megalakul Nyíregyházán a Magyar Közgazdasági Társaság fiókegyesülete, Éber Antal és Szohor Pál polgármester nevével fémjelvezve; 30 tag belépésére számítanak. November 10-én hangzatos címmel adta közre a lap: „*A pénz tudósai jönnek ma Nyíregyházára.*” Vándorgyűlést tartanak a közgazdászok, Széchenyi „*Stúdium*” című művének megjelenése (1833-ban) évfordulóján. A városháza dísztermében Navratil Ákos tart előadást, *Pénzpolitika a háború után* címmel. Navratil Ákos (1875–1952) közgazdász, jogtudós, akadémikus, a Budapesti Tudományegyetem tanszékvezető egyetemi tanára volt. További hat-hét egyetemi tanár vett részt az „... egyházi, társadalmi és közgazdasági életünk számos kiválóságának jelenlétében” megtartott, nagy érdeklődés övezte rendezvényen – írta november 12-én a *Nyírvidék*. Ez volt a Társaság első vidéki gyűlése, ahol Éber Antal bejelentette a nyíregyházi fiók megalakulását azzal a céllal, hogy „... a közgazdasági tudomány iránt az érdeklődést felkeltse és ápolja.” A fiókegyesület elnökévé közfelkiáltással Szohor Pált, titkárává dr. Balla Istvánt választották meg.

Az új helyi egyesület rövidesen a nyilvánosság elé lépett, pályázatot hirdetett a nyíregyházi közgazdászok számára. A 80 pengős díjat Éber Antal ajánlotta fel, amely összeget egyébként Matlekovits Sándor emlékére a rádióban tartott előadásért kapott (*Nyírvidék* 1935. december 6). Szohor Pál polgármester a *Szabolcsi Szemle* főszerkesztője volt, a pályaművekkel kapcsolatos tudósítás 1936-ban ott jelent meg. A bíráló bizottság helyi egyesületi tagjai voltak: dr. Belohorszky Ferenc, Gábor Jenő, dr. Juhász Sándor, Maurer Károly és dr. Murányi László. A pályázati kiírásban szereplő Matlekovits Sándor (1842–1925) egyetemi tanár, akadémikus, államtitkár a nemzetgazdaságtan és a pénzügyek, a vámok legelismertebb tudósa, a modern magyar közgazdasági élet egyik úttörője volt. Az 1904. évig országgyűlési képviselő, majd a Felsőház tagja.

Éber Antal tőle vette át a Közgazdasági Társaság elnöki tisztét. Érdemes megjegyezni, hogy a Közép-Európai Közgazdasági Egyesület 1906. évi első konferenciáján Bécsben Matlekovits vámügyi értekezése keltette a legnagyobb figyelmet.

A felhívásra mindössze három pályázat érkezett. Az „Élni akarunk” és a „Le a vám-sorompókkal” jeligés anyagokat lexikálisnak, színvonal alattinak minősítették. Viszont az „Éljen a szabad kereskedelem” jelige dicséretes, kiemelkedő, külhoni szakirodalomra is építkező munkát takart. Éber Antal az 1936. év május 17-én tartott újabb előadást a nyíregyházi városháza dísztermében, „Szabolcs elszegényedésének sajátos okai” címmel. Ott adta át a pályadíjat a nyertesnek, aki ifjú Tóth Pál egyetemi hallgató, a helyi ipartestületi elnök fia volt. Éber Antal javaslatára az MKT helyi egyesületének jelen lévő tagjai úgy döntöttek, hogy vizsgálni, elemezni fogják a megye gazdasági kitérésai lehetőségeit. Hogy erre sor került-e? A továbbiakban nincs nyoma a Közgazdasági Társaság ténykedésének a helyi sajtóban. Az elkövetkező évek európai és magyar történelmi változásai háttérbe szorították a közgazdasági kérdéseket.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Közgazdasági Társaság nyíregyházi fiókja pályázatot hirdet egy

MATLEKOVITS SÁNDORRÓL,

a kiváló magyar közgazdászról készítendő pályamunkára. A legjobbnak ítélt pályamunka díja P 80. A pályamunka 8–10 nyomtatott oldalnál többre nem terjedhet. A pályadíjat dr. Éber Antal bocsátotta a Társaság rendelkezésére, mivel a rádiótól hasonló tárgyú előadásért ezt a tiszteletdíjat kapta. A legjobbnak ítélt pályamunka közlésével a Társaság szabadon rendelkezik.

RÉSZLETES PÁLYAFELTÉTELEK:

1.) A pályamunkákat 1936 március 31-ig kell Szohor Pál polgármester, a Közgazdasági Társaság nyíregyházi fiókja elnökének címére (Nyíregyháza, Városháza) postán beküldeni. A pályamunka fűzve, írógépen, a papírnak csak egyik oldalára írva, jeligés levél kíséretében nyújtandó be. Az el nem fogadott pályamunkák jeligés leveleit a bírálóbizottság megsemmisíti és a pályamunkákat a Társaság könyvtárának megőrzésre adja át.

2.) A bírálóbizottságot a Közgazdasági Társaság nyíregyházi fiókja fogja magalakítani. A bizottság joga lesz a pályamunkákat szabadon mérlegelni, a pályadíjat megosztani, eredménytelenség esetén ki nem adni.

3.) A bizottság jelentését a Szabolcsi Szemle 1936 áprilisi havi számában fogja közzétenni.